

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

06.12.2024. Nr. 1-5/339

Valsts digitālās attīstības aģentūrai
pasts@vraa.gov.lv

Par e-pastu validāciju portāla Latvija.gov.lv e-adrešu sistēmas uzlabošanas ietvaros

[1] No tiesībsarga rīcībā esošās informācijas izriet, ka, sākot ar 2024. gada 29. aprīli, informatīvus paziņojumus (savos ikdienas saziņas e-pastos) par ziņojumu ienākšanu e-adresē portālā Latvija.gov.lv var saņemt tikai uz apstiprinātiem (validētiem) e-pastiem. Tiesībsargs ir saņēmis vairākus personu iesniegumus saistībā ar nelabvēlīgām sekām (t.sk. zaudējumiem, kas radušies parādu piedziņas procesā), kas iestājušās, jo personas nav bijušas informētas par ziņojumu ienākšanu savā e-adresē.

Iesniegumu izskatīšanas ietvaros tika secināts, ka minētās sekas iestājās, jo personas nebija validējušas savas ikdienas saziņas e-pasta adreses dažādu apsvērumu dēļ, piemēram, uztvēra to kā krāpnieku ziņu un tādēļ neveica attiecīgās darbības; paļāvās uz to, ka saziņas e-pastu apstiprināja jau e-adreses reģistrācijas brīdī; portāla sistēmas darbības pārtraukumu dēļ validācijas process neizdevās un netika atkārtots; dažādu citu apsvērumu dēļ aicinājumu nepamanīja, neizprata tā saturu vai neuztvēra par nepieciešamu attiecīgās darbības veikt, neapzinoties savas rīcības nozīmi un iespējamās tiesiskās sekas.

[2] Paziņošanas likuma 9. panta pirmā *prim* daļa noteic, ka dokumentu paziņo uz oficiālo elektronisko adresi. Oficiālās elektroniskās adreses likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā, ja adresātam ir aktivizēts oficiālās elektroniskās adreses konts (e-adrese). Dokuments, kas nosūtīts uz oficiālo elektronisko adresi, uzskatāms par paziņotu otrajā darba dienā pēc tā nosūtīšanas. Savukārt Oficiālās elektroniskās adreses likuma 12. pantā ir noteikta oficiālās elektroniskās adreses izmantošanas prioritāte. Proti, saskaņā ar 12. panta pirmo daļu – ja ir aktivizēts oficiālās

elektroniskās adreses konts, valsts iestāde un privātpersona sazinās elektroniski un elektronisko dokumentu nosūta, izmantojot oficiālo elektronisko adresi.

Būtiska nozīme ir Oficiālās elektroniskās adreses likuma 13. pantam, kas paredz, ka e-adreses lietotājs portālā Latvija.lv “var aktivizēt pakalpojumu”, kuru izmantojot, tas saņems e-adrešu informācijas sistēmas pārziņa informatīva rakstura paziņojumu par elektroniskās saziņas / dokumenta saņemšanu e-adreses kontā. Ja ir aktivizēts minētais pakalpojums, e-adrešu informācijas sistēmas pārzinis pēc sūtījuma saņemšanas e-adreses kontā nosūta attiecīgu paziņojumu uz oficiālās elektroniskās adreses konta lietotāja norādīto komunikācijas kanālu. Tas nozīmē, ka informēšana par e-adresē saņemtajiem paziņojumiem uz personas norādīto personīgo e-pasta adresi, kuru tā izmanto ikdienā, ir iespējama tikai tad, ja persona ir izteikusi nepārprotamu gribu – konkrēto e-pasta adresi norādot un apstiprinot portālā Latvija.gov.lv.

Tādējādi no minētā tiesību regulējuma izriet, ka personai, kurai ir izveidota e-adrese, visa tiesiski nozīmīgā saziņa ar valsts iestādēm notiek portālā Latvija.gov.lv, un valstij nav pienākuma pārlicināties par to, vai persona attiecīgos paziņojumus ir saņēmusi. Līdz ar to situācijā, kad persona nav atkārtoti apstiprinājusi savu ikdienas saziņas e-pasta adresi, tā nesaņem paziņojumus par ienākušiem ziņojumiem e-adresē, jo tiek prezumēts, ka persona pati ir izvēlējusies (atkārtoti) neaktivizēt Oficiālās elektroniskās adreses likuma 13. pantā paredzēto pakalpojumu. Gadījumā, ja persona attiecīgo validāciju nav veikusi un paļāvusies, ka arī turpmāk saņems paziņojumus savā ikdienas saziņas e-pastā, tai var iestāties nelabvēlīgas tiesiskās sekas – piemēram, tiek nokavēti nolēmumu apstrīdēšanas termiņi un zaudētas tiesības uz nolēmuma pārsūdzību tiesā; netiek savlaicīgi veikti maksājumi un parāda piedziņa tiek nodota izpildei tiesu izpildītājam, tādējādi palielinās personas kopējās izmaksas, u.c.

[3] Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta piektā daļa noteic, ka valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu – tas ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses. Tiesību doktrīnā ir konkretizēts, ka labas pārvaldības principa mērķis ir nodrošināt cilvēka cieņas aizsardzību, proti, to, ka cilvēks tiek uztverts kā subjekts, nevis objekts, un valsts pārvaldes uzdevums ir kalpot

privātpersonai. Līdz ar to no labas pārvaldības principa izriet valsts pienākums izrādīt pretimnākšanu privātpersonai jeb veicināt privātpersonas tiesību ievērošanu.¹

Tiesībsarga likuma 11. pantā ir paredzēta tiesībsarga kompetence izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē, tostarp atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu. 2024. gada 4. septembrī tiesībsargs lūdza Valsts digitālās attīstības aģentūru sniegt informāciju par to, kā tika veikta iedzīvotāju informēšana saistībā ar nepieciešamību validēt ikdienā izmantotās e-pasta adreses, uz kurām saņemt informāciju par paziņojumiem e-adresē. Attiecīgi no Valsts digitālās attīstības aģentūras sniegtās informācijas (11.09.2024. Nr. 4-1/24/1856) izriet, ka tika veikti šādi divi pasākumi iedzīvotāju informēšanai: 1) publicēts informatīvs paziņojums portālā Latvija.gov.lv; 2) uz e-adresē norādītajiem e-pastiem nosūtīts viens e-pasta paziņojums ar lūgumu apstiprināt savu e-pasta adresi (2024. gada 26. martā).

Nemot vērā vairāku privātpersonu sniegtos apsvērumus kopsakarā ar labas pārvaldības principa saturu, secināms, ka ar minētajiem diviem informēšanas pasākumu veidiem nav bijis pietiekami, lai nodrošinātu tādu informācijas apjomu, kas personām ar dažādu informācijas tehnoloģiju prātību ir nepieciešams, lai atbilstoši reaģētu uz Valsts digitālās attīstības aģentūras aicinājumu validēt saziņas e-pasta adreses. **Lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos valsts pārvadei un novērstu turpmāku privātpersonām nelabvēlīgu situāciju rašanos, tiesībsargs aicina Valsts digitālās attīstības aģentūru veikt atkārtotu iedzīvotāju informēšanu,** tostarp norādot veicamās darbības (e-pasta validācijas) nozīmi un tiesiskās sekas, kā arī ievērojot pieklūstamības prasības personām ar uztveres un redzes traucējumiem. Veicot sistēmas uzlabojumus, būtu ieteicams turpmāk iespēju robežās pārliecināties par to, vai personas faktiski ir saņēmušas šādu tiesiski nozīmīgu informāciju, kas potenciāli var radīt personām nelabvēlīgas tiesiskās sekas, (piemēram, lūdzot nosūtīt apstiprinošu atbildes e-pastu).

Ar cieņu

tiesībsarga pilnvarojumā

Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas vadītāja

Ineta Pilāne

¹ Plašāk sk.: Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Otrais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 71-72. lpp.